

Farkas-Szivós Klára¹
Ifjúsági védőnő

Masa Andrea²
Mesteroktató
ORCID azonosító:
0000-0002-6745-917X

Dr. Tobak Orsolya²
Főiskolai docens
ORCID azonosító:
0000-0003-4802-2236

Kapcsolattartó szerző:
Farkas-Szivós Klára
szivos.klara@gmail.com

1. Egészségügyi és Szociális
Intézmények Igazgatósága
2. Szegedi Tudományegyetem
Egészségtudományi
és Szociális Képzési Kar

Oltási hajlandóság vizsgálata a HPV-fertőzéssel és meg- előzésével kapcsolatos szülői ismeretek összefüggésében

Examination of attitude towards vaccination in the context of parental knowledge about HPV infection and prevention

Absztrakt

Célok: Kutatásunk alapvető célja, hogy megvizsgáljuk a szülők HPV-fertőzéssel és megelőzésével kapcsolatos ismereteit, az ismeretszerzés forrását és a HPV elleni védőoltással kapcsolatos attitűdjüket.

Módszerek: A felmérést 6-7-8-9. osztályos szülők körében végeztük, kvantitatív módszer segítségével. Az általunk szerkesztett online kérdőívet 2022. november – 2023. február között 197 fő töltötte ki. Az adatokat az IBM SPSS Statistics 29.0.1. és a Jamovi 2.4.8. statisztikai programmal, ká- négyzet, Mann Whitney U próba, valamint Spearman korreláció módszer segítségével elemeztük.

Eredmények: A válaszadó szülők 99,5%-a hallott már a HPV elleni védőoltásról, azonban csak 44,7%-a hisz teljes mértékben annak hatékonyságában. A HPV-fertőzéssel és megelőzésével kapcsolatos ismeret szignifikáns összefüggésben áll az oltási hajlandósággal ($p=0,020$), az oltási attitűddel ($p<0,001$) és a fertőzés megelőzésére irányuló óvszerhasználattal ($p=0,001$), azonban az információszerzés forrására vonatkozóan nem mutatható ki kapcsolat.

Következtetések: Kutatásunk végére megállapítást nyert, hogy a megfelelő ismeretek bővítésével növelhető a HPV-vakcinával történő átoltottság aránya. Ehhez nélkülözhetetlen a tanulók és a szülők felé irányuló célzott egészségfejlesztés és a hatékony egészségkommunikáció.

Kulcsszavak: HPV, fertőzés, védőoltás, ismeret, hajlandóság

Abstract

Objectives: The fundamental aim of our research is to examine parents' knowledge about HPV infection and its prevention, the source of information, the source of obtaining knowledge, and their attitude toward HPV vaccination.

Methods: We conducted the survey with quantitative method among the parents of children of grade six, seven, eight and nine. The questionnaire we had edited was responded by 197 people between November 2022 and February 2023. We analysed the results with IBM SPSS Statistics 29.0.1 and Jamovi 2.4.8. statistical software. Pearson's chi-squared test, Mann Whitney U test and Spearman correlation was calculated.

Results: 99.5% of the responding parents had heard about the HPV vaccination, however, only 44.7% of them believe in its efficiency. There is a significant correlation between the knowledge about HPV infection and its prevention and hesitancy ($p=0.020$), the attitude toward the vaccination ($p<0.001$), and the use of condoms to prevent infection ($p=0.001$), however, no correlation can be found relating to the source of obtaining knowledge.

Conclusion: We found that the proportion of vaccination may be increased with the extension of the adequate knowledge for which specific health promotion and efficient health communication targeting the parents are indispensable.

Keywords: HPV, infection, vaccination, knowledge, hesitancy

Bevezetés

A humán papillomavírus (HPV) által okozott fertőzés a leggyakoribb szexuális úton terjedő betegség, amelyen az emberek 80% a élete során átesik. A többség tünetmentes hordozóvá válik, míg másokban különböző jó vagy rosszindulatú elváltozások alakulnak ki. Világszerte a daganatos megbetegedések 5%-át a HPV okozza (Tisza, 2020).

Az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization, WHO) jelentése szerint nemzetközi szinten a méhnyakrák a negyedik leggyakrabban előforduló rák a nők körében, amely betegség kialakulásáért szinte minden esetben a humán papillomavírus tehető felelőssé. 2020-ban 604 000 új megbetegedést regisztráltak és a bekövetkezett halálos esetek száma elérte a 342 000 főt, amelyek 90%-a az alacsony és közepes jövedelmű országokban fordult elő (Gyulai et al., 2022; World Health Organization, 2022).

A méhnyakrák, mint közegészségügyi probléma felszámolására a WHO főigazgatója 2018-ban világszintű cselekvési felhívást jelentett be. A tagállamokkal konzultálva kidolgozták a cervixrák megszüntetésére irányuló globális stratégiát, amelyet 2020 augusztusában az Egészségügyi Világközgyűlés elfogadott. Az elimináció megvalósulásának érdekében minden országnak el kell érnie és fenn kell tartania a 100 000 nőre vetített 4 incidencia arányát. A stratégia három kulcsfontosságú célt határoz meg:

- 15 éves korukig a lányok 90%-a kapja meg a védőoltást,
- 35-45 éves korig a nők 70 %-ánál legalább kétszer történjen szűrés,
- a betegségben szenvedő nők 90%-át kezelésben kell részesíteni.

A 90 70 90 célkitűzést minden országnak 2030-ig szükséges teljesíteni ahhoz, hogy a következő évszázadra a méhnyakrák megszüntetésére irányuló intézkedések jó úton haladjanak (WHO, 2020).

A Globocan adatai szerint Magyarországon 2020-ban becslések szerint az új esetek száma 1251, míg a halálos esetek száma 482 főt érintett (Al-Eitan et al., 2020; Nagy-Tóth, 2022).

Hazánkban térítésmentes HPV elleni védőoltásban először azok a leány gyermekek részesülhettek, akik 2014/2015-ös tanévben betöltötték a 12. életévüket és a hetedik osztályba jártak. A 2020/2021-es tanévtől pedig az EFOP-1.8.1-VEKOP-15-2016-00001 sz. Komplex népegészségügyi szűrések című kiemelt projekt módosítására vonatkozó 1140/2020. (IV. 8.) Korm. határozat alapján a 12. életévét betöltött hetedik osztályos fiú tanulók HPV elleni oltása is megkezdődött. (Schaaf & Járay, 2022; Nemzeti Népegészségügyi Központ, 2023).

Jelenleg az állam a 9 HPV típust (a 6, 11, 16, 18, 31, 33, 45, 52, 58-as) tartalmazó Gardasil9 oltóanyagot

biztosítja. A legfrissebb adatok alapján a 2020/2021-es és a 2021/2022-es tanévben vizsgált országos igénybevételi arány a leány gyermekeknél meghaladta a 80%-ot, ez az érték a fiúknál az első évben 71,3%, a második évben 66,2% volt (Molnár, 2022).

Kun és mtsai (2017) Magyarországon végzett reprezentatív kutatásban a HPV elleni védőoltás ismertsége elég magas volt: a válaszadók 87%-a tudta, hogy létezik az oltás, viszont csak 76%-a jelölte helyesen, hogy csökkenti a méhnyakrák kialakulásának esélyét. A HPV-fertőzés okozta megbetegedésekhez kapcsolódó kérdésekre mindössze egynegyedük válaszolt helyesen, ugyanakkor a HPV-betegségről való tudás szignifikáns összefüggést mutatott a HPV elleni védőoltásról megszerzett ismerettel (Kun et al., 2017). Megvizsgálták azt is, hogy a szülők milyen szempontok alapján hoznak döntést a HPV-oltás beadásával kapcsolatban. A válaszadók 33%-a nyilatkozott úgy, hogy már beoltatták gyermeküket vagy tervezik, hogy be fogják oltani. A gyermek neme jelentősen befolyásolja az oltási hajlandóságot, ugyanis a lányok 46%-át oltották már be vagy tervezik beoltatni, míg fiúk esetében ez mindössze 19%. A hiteles szakemberként megjelenő gyermekorvosnak (78%) és védőnőnek (42%) kulcsfontosságú szerepe van az oltással kapcsolatos döntések meghozatalában. A HPV elleni védőoltásra mutatott oltási hajlandóságra hatással van a szülők iskolai végzettsége, hiszen azok körében, akik nem is tervezik beoltatni gyermeküket, szignifikánsan nagyobb arányban fordulnak elő a 8 általánost végzett szülők (52%). Azok körében, akik már beoltatták vagy tervezik beoltatni gyermeküket, csupán 22%-a rendelkezik alapfokú végzettséggel. Az oltási hajlandóságra számos tényező hatással lehet, de a HPV-fertőzésről és az oltásról szerzett tudás magasabb szintje pozitívan befolyásolja azt (Kun et al., 2017).

Thompson és mtsai (2022) amerikai felnőttek körében vizsgálták a HPV-fertőzéssel és a HPV elleni védőoltással kapcsolatos ismereteket. A válaszadók 72,9%-a tudott a HPV-ről és a méhnyakrák kiváltó

vírusaként is 79%-ban ismerték, ugyanakkor arra a kérdésre, hogy a méhnyakrákon kívül okozhat-e más daganatos megbetegedést, csak a válaszadók 36,1%-a válaszolt helyesen. A HPV-oltásról a válaszadók 67,1%-a hallott már (Thompson et al., 2022).

A HPV-fertőzésre és annak megelőzésére vonatkozó ismeretek vizsgálatára Európán belül Spanyolországban a KAPPAS-tanulmányt (Knowledge and Acceptability of Papillomavirus Vaccines in Parents of Adolescents in Spain) a 9-14 éves lányok és fiúk szülei körében végezték még a COVID-19 világjárvány előtt 2019. májusa és 2020. áprilisa között. A válaszadók 90,7%-a hallott már a HPV-fertőzésről. A szülők közül 89,2% tudta, hogy a HPV szexuális úton terjedő betegség, de a terjedés módjában 10,8% bizonytalan volt. A válaszadók 73,7%-a HPV-t a méhnyakrákkal hozta összefüggésbe, 55,44%-a a nemi szemölcsökkel, míg a hüvely daganatot 44,91%, a szeméremtest daganatot 37,51%, péniszrákot 36,09% és az anális daganatot 30,75% jelölte meg. A HPV-fertőzést a szülők szerint HPV elleni védőoltással (87,2%) és óvszerhasználattal (80,9%) lehet megelőzni. A HPV-fertőzésről az információkat elsősorban az egészségügyi szakemberektől szerzik be, mindössze 19,8% jelölte az internetet vagy a közösségi médiát. A HPV elleni oltásról a résztvevők 92,1%-a hallott. Fő információforrásuk a gyermekorvos (62,3%) volt, míg az internetről 25,1%-uk tájékozódott (López et al., 2022).

Több, egymástól független kutatás arra a következtetésre jutott, hogy a HPV elleni védőoltással szembeni tévovázás nagyrészt a közösségi média negatív hatásának köszönhető. Összességében lényegesen több reakciót, hozzászólást és megosztást kapott egy HPV vakcinát negatívan bemutató poszt, mint amelyik pozitív hangvételű volt. A tanulmányok azt is egybehangzóan megerősítették, hogy a közösségi médiában megjelent negatív tartalmú és/vagy oltásellenes bejegyzések a HPV elleni védőoltás nagyobb arányú elutasításával jártak együtt (Ortiz et al., 2019; Luisi, 2020; Argyris et al., 2021; Thompson et al., 2022).

Vizsgálatunk célja, hogy jelen kutatási adatokat használva fel tudjuk mérni a szülők HPV fertőzéssel, megelőzéssel és a HPV-vakcinációval kapcsolatos ismereteit, attitűdjeit és azok információszerezési forrását. A célkorosztály választásakor fontos szempont volt, hogy a 6. osztályos tanulók még a

Anyag és módszer

A kvantitatív, keresztmetszeti kutatásunk 2022. november – 2023. február között zajlott. A felmérés résztvevői 6-7-8-9. osztályos tanulók szülei voltak. A vizsgálatban részt vevő személyeket a közösségi média segítségével értük el és az adatgyűjtést nem véletlenszerű módszerrel végeztük. A kérdőív kitöltésének megkezdése előtt megkértük a résztvevőket, hogy a kérdéseket jelenlegi tudásuk alapján válaszolják meg, ne nézzenek utána a helyes válaszoknak, ezzel is hozzájárulva kutatásunk eredményességéhez. A válaszadás önkéntes volt és anonim, nem beazonosítható módon történt. Az általunk összeállított online kérdőívre összesen 197 válasz érkezett (N=197), melyből az adattisztítást követően nem kellett kizárni egyetlen sem.

A kérdőív négy tematikus egységbe szervezett, 36 egyszeres és többszörös feleletválasztású kérdést tartalmazott. A demográfiai adatok megválaszolása után a szülők az egészséggel és a szűrővizsgálatokkal összefüggő kérdéseket kaptak, majd a harmadik részben a HPV fertőzéssel és megelőzésével kapcsolatos tudásukat mértük fel. Az ismeret feltérképezése hat kérdés alapján történt, melyek közül öt többszörös feleletválasztós volt, míg 1 kérdésnél csupán egy helyes

Eredmények

Az online kérdőívet 181 fő nő és 16 fő férfi töltötte ki. A válaszadók életkora legnagyobb számban (40,1%) a 41-45 éves korosztályba tartozott.

A kutatásban résztvevők legmagasabb befejezett iskolai végzettségét tekintve 75,6%-a felsőfokú, 23,9% a középfokú végzettséggel rendelkezett, 0,5%-a általános iskolát végzett.

A válaszadók 55,3%-a vármegyeszékhelyen, 23,9%-a városban és 14,2%-a községben élt, valamint 6,6%-a fővárosi lakóhellyel rendelkezett. Az ország minden

térítésmentes HPV elleni védőoltás igénylése előtt állnak, azonban a 7-8-9. osztályosok számára is ajánlott az oltás felvétele. Célunk továbbá, hogy feltérképezzük, melyek azok a tényezők, amelyek hatással vannak az oltási hajlandóságra és milyen irányba befolyásolják azt.

álaszt jelölhettek be a kitöltők. Minden kérdésnél helyes és helytelen válaszok közül választhattak a szülők, amelyet az elemzéshez oly módon pontoztunk, hogy a helyes válaszokra +1 pontot, a helytelen válaszokra -1 pontot adtunk.

A kérdőív negyedik szakaszában a HPV elleni védőoltással összefüggő ismereteiket és attitűdjüket tanulmányoztuk. Az attitűdvizsgálat során hat kérdés válaszait pontoztuk aszerint, hogy egy-egy válasz mennyire tükrözte a szülők pozitív (2 pont), negatív (0 pont), illetve semleges (1 pont) attitűdjét az oltást illetően. Az utolsó rész több elágazást is tartalmazott, attól függően, hogy hányadik osztályos gyermekről volt szó, illetve megkapta-e már a vakcinát.

Az adatokat a Microsoft Office Excel szoftver segítségével rögzítettük, az eredmények kiértékelésénél az IBM SPSS Statistics 29.0.1. és a Jamovi 2.4.8. nevű statisztikai programot alkalmaztuk, az adatokat leíró statisztikai módszerrel, továbbá chí-négyzet, Mann Whitney U és Kruskal Wallis H próba, valamint Spearman korreláció módszer segítségével elemeztük. Az eredményeket $p < 0,05$ szignifikancia szint mellett tekintettük szignifikánsnak (Pakai & Kivés, 2013).

területéről érkeztek válaszok, legnagyobb arányban a Dél-Alföld régióból (62,9%).

A felmérésben résztvevők anyagi helyzetét tekintve 36,5%-a gond nélkül megél, 35,6%-a jó beosztással kijön a jövedelméből, 9,6%-nál előfordulnak néha kisebb anyagi gondok, 5,1%-a anyagi gondokkal küzd, 4,6%-a átlagon felüli életszínvonalon él és 8,6%-a nem kívánt az erre vonatkozó kérdésre válaszolni.

Mivel a kérdőív felméri az ismereteket is, ezért fontosnak tartottuk megkérdezni a szülők foglalkozási

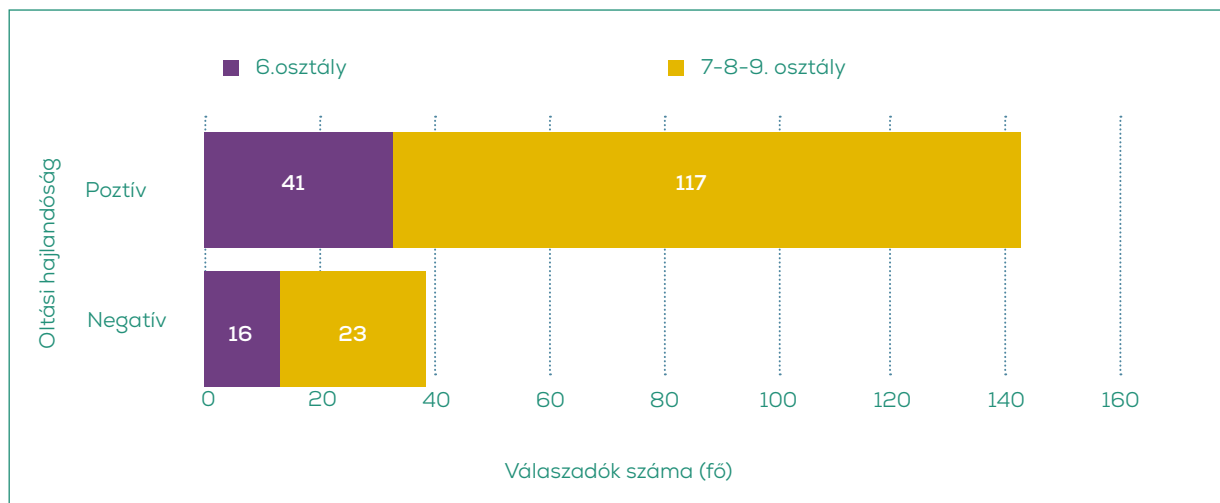
területét. A kitöltők közül kétszer annyian vannak, akik nem egészségügyben vagy gyógyszeriparban dolgoznak (62,4%), mint akik az érintett szektor munkatársai (31,5%), illetve 6,1%-a nem dolgozott az adott időszakban.

A válaszadó szülők gyermekeinek nemét tekintve 50,8%-a fiú és 49,2%-a lány, közülük 29,4%-a 7. osztályos, 28,9%-a 6. osztályos, 24,4%-a 9. osztályos és 17,3%-a 8. osztályba jár. A tanulók 56,3%-a egyházi-, 43,7%-a állami fenntartású iskolában folytatja tanulmányait.

Kutatásunk szempontjából az egyik legfontosabb tényező, az oltási hajlandóság feltérképezése volt, amelynek eredményét két kérdés alapján határoztuk meg. Az egyik kérdés a 6. osztályos szülőknek (N=57) szólt, melyben arra kellett választ adniuk, hogy ismeretei alapján jövőre beadatná-e gyermekének a HPV elleni védőoltást. Az „igen” (72%) és a „már

megkaptam korábban” (0%) válaszokat pozitív, a „még bizonytalan vagyok” (17,5%) és a „nem” (10,5%) válaszokat pedig negatív hajlandóságként csoportosítottuk. A másik ide vonatkozó kérdés a 7-8-9. osztályos szülőknek (N=140) szólt, melyben arra kerestük a választ, hogy gyermekének beadatta-e már a vakcinát. Az előző kérdéshez hasonlóan itt is két kategóriát hoztunk létre, mely szerint pozitív hajlandóság csoportba került az „igen-7. osztályban térítésmentesen” (74,4%), a „nem, de tervezem beadatni” (7,1%) és az „igen-de nem 7. osztályban, hanem fizettem érte” (2,1%) válaszok. Negatív hajlandóság kategóriába a „nem” (16,4%) válaszlehetőséget soroltuk be. A két kérdés válaszait végül összefésültük, így a teljes elemszámra (N=197) vonatkozóan el tudtuk végezni az elemzést. Mindezek alapján a szülők 80,2%-a pozitív és 19,8%-a negatív oltási hajlandóságú (1. ábra).

1. ábra: A vizsgálatban részt vevő szülők oltási hajlandósága gyermekének osztálya szerint (N=197)

A vizsgálat másik alappillére a HPV-fertőzésről és annak megelőzéséről szerzett ismeretek feltárása volt, amelyet az anyag és módszer fejezetben leírtak alapján pontoztunk, majd adatredukcióval létrehoztuk a megfelelő tudás és kevés tudás kategóriákat. A HPV terjedési módjára vonatkozó kérdésnél a válaszadók többsége (96,4%) tudta, hogy a HPV-vel

nemi úton meg lehet fertőződni, ugyanakkor a többi terjedési módot már nem ismerték ilyen biztonsággal, sőt a helytelen válaszokat is 31,4%-uk bejelölte. Ez a kérdés az oltási hajlandósággal összevetve önmagában is szignifikáns ($\chi^2=4,142$ $p=0,042$,) kapcsolatot mutat (I. táblázat).

I. táblázat: A vizsgálatban részt vevő szülők oltási hajlandósága és a HPV terjedési módjára vonatkozó ismeret szintje (N=197)

	Megfelelő tudás		Kevés tudás	
	N	%	N	%
Pozitív	73	46,2	85	53,8
Negatív	11	28,2	28	71,8

A kitöltők 98,9%-a tisztában van azzal, hogy a vírus nőknél a méhnyakrák kiváltója lehet és több, mint fele a genitális szemölcsöket is bejelölte. Ehhez képest azonban a férfiak megbetegedésére vonatkozóan sokkal kevesebb helyes válasz érkezett, továbbá a prosztata daganatot, mint helytelen válasz lehetőséget is harmaduk igaznak ítélte. Ez a kérdés az oltási hajlandósággal összevetve önmagában is szignifikáns ($p=0,011$, $\chi^2=6,536$) kapcsolatot mutat. A főbb kockázati tényezőket ismerik, csupán néhányan jelölték be a helytelen válaszokat, továbbá a válaszadók többsége (90,9%) azzal is tisztában van, hogy a HPV gyakran nem okoz tüneteket. A fertőzés megelőzésében az óvszerhasználatot (85,7%) és a védőoltást (81,7%) közel azonos arányban tartják fontosnak, ugyanakkor a rendszeres szűrővizsgálatot is 50,7%-uk bejelölte. Ahhoz, hogy az oltási hajlandósággal összefüggést tudjunk vizsgálni, a HPV-fertőzéssel kapcsolatos ismereteket

reket felmérő kérdések pontszámait összeadtuk és létrehoztuk a HPV-vel kapcsolatos ismeretek új kategóriát, amelynek átlag pontszáma 10,55 pont ($SD=4,495$, $min=-6$, $max=21$). Az oltási hajlandóság és a HPV fertőzéssel kapcsolatos ismeretek között szignifikáns kapcsolat igazolódott ($MW=2339,000$; $p=0,020$). A pozitív oltási hajlandóságú szülők fertőzéssel kapcsolatos ismeretei szignifikánsan jobbak (10,94), mint a negatív oltási hajlandóságúnak minősített szülőké (9,00) (II. táblázat).

II. táblázat: A különböző oltási hajlandóság kategóriák jellemzői (N=197)

	Átlag	Szórás	Minimum	Maximum
Pozitív	10,94	4,382	0	21
Negatív	9,00	4,668	-6	19

Az elemzésünk kiterjedt arra vonatkozóan is, hogy a szülők a HPV-vel kapcsolatos információkat mennyire hiteles forrásból szerzik. Két kérdésből nyertük ki az adatokat: az egyik a HPV-fertőzésre vonatkozott, a másik pedig a HPV elleni védőoltásra. Mindkét kérdés többszörös feleletválasztós volt, ahol mi határoztuk meg a hiteles (szürke háttérrel) és nem hiteles (fehér háttérrel) információforrást (III. táblázat).

III. táblázat: A vizsgálatban részt vevő szülők HPV-fertőzésről és a HPV elleni védőoltásról szerzett ismereteik információforrása (N=197)

Információforrás	HPV-fertőzés (%)	HPV elleni védőoltás (%)
Orvos	33,5	30,4
Védőnő	28,4	36,5
Szakmai folyóiratok, könyvek	36,5	21,8
Családtag, ismerős	20,3	15,7
TV, rádió	20,3	26,9
Internetes honlapok/közösségi oldalak	66,4	24,3

A válaszadók a HPV-fertőzésre és annak megelőzésére vonatkozó kérdésnél kiugróan magas számban (66,4%) jelölték, hogy internetes honlapokon és közösségi oldalakon próbálnak megfelelő információhoz jutni.

Ezzel szemben a HPV elleni védőoltásról elsősorban a védőnőnél (36,5%) és az orvosnál (30,4%) tájékozódnak. Véleményünk szerint azok a szülők, akik eleve szeretnék beoltatni gyermeküket, minden infor-

mációforrás lehetőségénél a megerősítést keresik, illetve ugyanez a helyzet az oltást ellenzőknél is. Az eredményeket összevetve az oltási hajlandósággal nem találtunk szignifikáns összefüggést a két változó között (MW=2745,500; p=0,288).

Az oltási hajlandóság és a szülők legmagasabb befejezett iskolai végzettségének kapcsolatát is megvizsgáltuk, azonban itt sem mutatkozott szignifikáns különbség (p=0,533, $\chi^2=0,389$). A mintában megfigyelhető egy erőteljes eltolódás a felsőfokú képzés felé (75,6%), ugyanakkor a szülők oltási hajlandósága közel azonos minden végzettségi szinten.

Az óvszerhasználat helyes és következetes alkalmazást igényel, amely azonban csak részleges védelmet nyújt a HPV-fertőzés ellen. Kutatásunk során kiemelt szerepet kapott a HPV-fertőzés megelőzésére irányuló helyes óvszerhasználat ismerete, amelyet a szülők betegséggel kapcsolatos tudásával összefüggésben vizsgáltunk. Az óvszerhasználatra vonatkozó kérdésben a kitöltők egy lehetőséget jelölhettek be. Adatredukcióval két kategóriát képeztünk: ismerik a megelőzésre irányuló helyes óvszerhasználatot, akik a „csak csökkenti a fertőzés veszélyét” választ jelölték és nem ismerik azok, akik a „tökéletes biztonságot ad”, valamint a „nem tudom” lehetőségre voksoltak. Ez alapján 167 fő (84,8%) tudta a helyes választ és 30 fő (15,2%) nem ismerte a megelőzésre irányuló helyes óvszerhasználatot. A szülők betegséggel kapcsolatos tudásánál a HPV-fertőzésre irányuló ismeret 6 kérdését vettük alapul, amelynek pontozása megfigyelték a fentebb már részletezett pontozással.

Annak ellenére, hogy a válaszadók többsége (84,4%)

tudta, hogy az óvszer nem nyújt tökéletes biztonságot, hanem csak csökkent a fertőzés veszélyét, a hat kérdést külön elemelve négyenél is szignifikáns kapcsolat mutatkozott, legerősebben a HPV-fertőzés megelőzésére vonatkozóan (p<0,001, $\chi^2=12,797$). A megelőzést a válaszadók 50,7%-a összefüggésbe hozta a rendszeres szűrővizsgálattal, amely természetes jó, ha megvalósul, ám önmagában csak a tünetek korai felfedezésére szolgál.

A terjedési mód és a helyes óvszerhasználat között is szignifikáns kapcsolatot találtunk (p=0,020, $\chi^2=5,393$). Azon szülőknél, akik nem tudták, hogy az óvszer csak csökkenti a fertőzés esélyét és nem nyújt teljes biztonságot, 76,7%-uk nem rendelkezett megfelelő ismerettel a terjedési módot illetően.

Szignifikáns összefüggés mutatkozott a helyes óvszerhasználat és a HPV-fertőzés tüneteinek előfordulására vonatkozó ismeret szintje között (p=0,025, $\chi^2=5,030$) annak ellenére, hogy a válaszadók 90,9%-a tudta, hogy a HPV-fertőzés gyakran nem okoz tüneteket.

A HPV által nőknél okozott betegségekre vonatkozó ismeret szintje szintén szignifikáns kapcsolatban volt a helyes óvszerhasználat ismeretével (p=0,026, $\chi^2=4,970$).

Összességében elmondható, hogy a szülőknél a HPV-fertőzés megelőzésére irányuló óvszerhasználat ismerete és a HPV-fertőzés megelőzésére vonatkozó ismeret szintje között szignifikáns kapcsolat igazolódott (MW=1564,500; p=0,001). Azoknak a szülőknél, akik ismerik a HPV-fertőzésre irányuló helyes óvszerhasználatot, magasabb a HPV-fertőzéssel kapcsolatos ismerete (IV. táblázat)

IV. táblázat: A HPV-fertőzésre irányuló helyes óvszerhasználat kategóriák jellemzői (N=197)

	Átlag	Szórás	Minimum	Maximum
HPV-fertőzéssel kapcsolatos ismeretek	10,55	4,495	-6	21
Ismeri a helyes óvszerhasználatot	11,07	4,197	1	21
Nem ismeri a helyes óvszerhasználatot	7,70	5,08	-6	17

Ehhez nagymértékben hozzájárul az is, hogy a fertőzésre vonatkozó információkat elsősorban nem hiteles forrásokból szerzik a szülők.

Kutatásunk során felmértük a szülők HPV-védőoltással kapcsolatos attitűdjét is. Az attitűdvizsgálat pontozása az anyag és módszer fejezetben leírtak alapján történt. Közülük egy kérdés pontozása tért el. Arra a kérdésre, hogy a vizsgálatban résztvevők mennyire hisznek az oltás hatékonyságában, a szülők egy 4 fokozatú Likert skálán tudták bejelölni válaszukat. Az 1-es jelentette azt, hogy teljes mértékben hisz benne, a 4-es pedig, hogy egyáltalán nem hisz benne. Az attitűdvizsgálatnál a skálán bejelölt válaszok értéke egyenlő volt a kérdésen belüli attitűd pontszámmal.

A válaszadók többsége (99,5%) hallott már a HPV elleni védőoltásról, azonban csak 44,7%-a hisz teljes mértékben annak hatékonyságában. 84,4%-uk egyetért azzal, hogy a lányoknak és a fiúknak is aján-

lott felvenni a védőoltást és csupán 4,1% válaszolta azt, hogy egyáltalán nincs szükség HPV elleni vakcinára. Érdekes eredmény, hogy az egyházi oktatásban tanuló 6. osztályos diákok szülei háromnegyede jelölte azt, hogy jövőre igényelni fogja gyermekének az oltást, ennek ellenére az állami fenntartású, 7-8-9. osztályba járó tanulók szülei azok, akik többségében (82,8%) be is adatták a térítésmentes vakcinát.

Az attitűdvizsgálathoz a hat kérdésre adott pontokat összesítettük, így a HPV-védőoltással kapcsolatos attitűd átlag pontszáma 9,71 (SD=2,471, min=3, max=12).

A HPV-védőoltással kapcsolatos attitűd és a HPV-fertőzésről szerzett ismeretek között pozitív gyenge erősségű szignifikáns összefüggés van ($r=0,255$, $p<0,001$), azaz ha az attitűd pontszám nő, akkor az ismeret pontszám is emelkedik (V. táblázat).

V. táblázat: A HPV-védőoltással kapcsolatos attitűd és a HPV-fertőzésről szerzett ismeretek közötti összefüggés (N=197)

	Átlag	Szórás	Minimum	Maximum	Spearman's rho	p-érték
Attitűd	9,71	2,471	3	12	0,255	<0,001
Ismeretek	10,55	4,495	-6	21		

Megbeszélés, következtetés

Vizsgálatunk a szülők HPV-fertőzéssel, megelőzésével és a HPV-vakcinációval kapcsolatos ismereteinek, attitűdjeinek és azok információszerzési forrásának felmérésére irányult. Célunk volt továbbá, hogy feltérképezzük, melyek azok a tényezők, amelyek hatással vannak az oltási hajlandóságra és milyen irányba befolyásolják azt.

Kutatásunk során arra az eredményre jutottunk, hogy a vizsgálatban részt vevő szülők ismerete mind a HPV-fertőzés és annak megelőzése, mind pedig a HPV-védőoltással kapcsolatos információk terén hiányosak voltak. A szülők HPV-fertőzéssel kapcsolatos ismerete összefüggést mutat az oltási attitűddel és hajlandósággal, valamint a helyes óvszerhasználat ismeretével. Egyértelműen kimutatható a felmérés alapján, hogy ha növekszik a szülők ismerete és tudása, akkor az oltási attitűd és az oltási hajlandóság

pozitívabbá válik, ezáltal a HPV-vakcinával történő átoltottság is növekszik. Továbbá, a szülők és általuk a gyermekeik biztosabb tudással rendelkeznek a megelőzésről és a terjedési módról, nagyobb eséllyel el fogják tudni kerülni a HPV-vel való fertőződést.

López és mtsai felmérésükben szintén rámutattak, a szülők egyharmadának még mindig több információra és ismeretre van szüksége ahhoz, hogy meg tudják hozni a helyes döntést a védőoltással kapcsolatban. Rávilágít arra is, hogy információk hiánya elsősorban a férfiakat érintő egyéb HPV-vel összefüggő betegségekre vonatkozik (López et al., 2022). Stolcz és mtsai is úgy vélik, hogy a HPV-fertőzéssel kapcsolatos ismeretek bővítése a legjobb módja annak, hogy növelni lehessen az oltási hajlandóságot (Stolcz et al., 2022).

Hasonló eredményre jutottak Karafillakis és mtsai, akik az oltási attitűddel kapcsolatban 103 cikket tanulmányoztak át és szinte mindegyikben szerepelt a megfelelő tudás vagy ismeret hiánya (Karafillakis et al., 2019). Az ismeretek bővítésében és elmélyítésében kiemelt szerepe van az iskolavédőnőnek, aki az oktatási intézményben önálló munkakörrel rendelkezik, ugyanakkor a hatékony munkavégzés szempontjából együttműködik a pedagógusokkal, az iskolaorvossal, a szülőkkel és egyéb szakemberekkel. Legalkalmasabb módszer az egészségnevelés, amely a primer prevenció egyik fő eszköze. Iskolai keretek között elsődlegesen a diákok egészségfejlesztése a fő cél. A szülők egészség edukációja történhet közvetlenül a tanulókon keresz-

tül, illetve kiemelt témakörön belül akár közvetlenül is. Eredményességét nagymértékben növeli, ha az iskola partner ebben a munkában.

A megfelelő egészségfejlesztés eszköze a hatékony egészségkommunikáció, amelynek célja, és fő szempontja az adekvát ismeretátadás, nem pedig a félelemkeltés. A serdülők tudásának növelésével folyamatosan elérhetővé válik a HPV-fertőzés okozta megbetegedések morbiditásának és mortalitásának csökkenése, valamint a HPV-vakcinával történő átoltottság növekedése. Ennek reményében egy egészségtudatos, felelősségteljes generáció nőhet fel, akik a jövőbe tekintve az elsajátított helyes egészségmagatartást át fogják adni saját gyermekeik részére.

Szerzői munkamegosztás

FSZK: koncepció, irodalomkutatás, statisztikai elemzés, adatfeldolgozás, szerkesztés, tervezés, a kézirat megírása

MA: statisztikai elemzés, adatfeldolgozás, szakértés

TO: koncepció, szakértés, szerkesztés, tervezés

A kéziratot valamennyi szerző elolvasta, illetve jóváhagyta.

A szerzőknek nincsenek érdekeltségeik.

A közlemény megírása, illetve a kapcsolódó kutatómunka anyagi támogatásban nem részesült.

Felhasznált irodalom

- Al-Eitan, L. N., Tarkhan, A. H., Alghamdi, M. A., Al-Qarqaz, F. A., & Al-Kofahi, H. S. (2020). Transcriptome analysis of HPV-induced warts and healthy skin in humans. *BMC Medical Genomics*, 35. doi:<https://doi.org/10.1186/s12920-020-0700-7>
- Argyris, Y. A., Kim, Y., Roscizewski, A., & Song, W. (2021). The mediating role of vaccine hesitancy between maternal engagement with anti- and pro-vaccine social media posts and adolescent HPV-vaccine uptake rates in the US: The perspective of loss aversion in emotion-laden decision circumstances. *Social Science & Medicine*, 282, 114043. doi:<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114043>
- Gyulai, a., Moravcsik-Kornyicki, Á., Benczik, M., Kocsis, A. N., & Kósa, Z. (2022). A méhnyak magas rizikójú humán papillóma vírus prevalenciája Magyarországon-kutatási jelentés, *Aranypajzs*, 1(4), 6-15. doi:<https://doi.org/10.56077/AP2022.4.1>
- Karafillakis, E., Simas, C., Jarrett, C., Peretti-Watel, P., Dib, F., De Angelis, S., . . . Larson, H. (2019). HPV vaccination in a context of public mistrust and uncertainty: a systematic literature review of determinants of HPV vaccine hesitancy in Europe. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 15(7-8), 1615-1627. doi:<https://doi.org/10.1080/21645515.2018.1564436>
- Kun, E., Gács, Z., Mészner, Z., & Koltai, J. (2017). A HPV-oltás és a szülői egészségértés –kanyargós út az oltásig. *Egészségfejlesztés*, 58(4), 10-19. doi:[10.24365/efv58i4.1](https://doi.org/10.24365/efv58i4.1)
- López, N., de la Cueva, I. S., Taborga, E., de Alba, A. F., Cabeza, I., Raba, R. M., . . . Cotarelo, M. (2022). HPV knowledge and vaccine acceptability: a survey-based study among parents of adolescents (KAPPAS study). *Infectious Agents and Cancer*, 17, 55. doi:<https://doi.org/10.1186/s13027-022-00467-7>

- Luisi, M. L. (2020). *From bad to worse: The representation of the HPV vaccine Facebook*. *Vaccine*, 38(29), 4564-4573. doi:<https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2020.05.016>
- Molnár, Z. (2022). *Humán papillomavírus elleni védőoltás bevezetése Magyarországon: az oltási stratégia alakulása 2014-től napjainkig*. *Arany pajzs*, 1(4), 16-26. doi:<https://doi.org/10.56077/AP2022.4.2>
- Nagy-Tóth, I. (2022). *A Málvavirág Alapítvány itthon és a világban*. *Arany pajzs*, 1(3), 55-58. doi:<https://doi.org/10.56077/AP2022.3.4>
- Nemzeti Népegészségügyi Központ. (2023). *Komplex népegészségügyi szűrések - Összefoglaló az EFOP-1.8.1-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú kiemelt projektről*. Letöltés dátuma: 2023. 05 23, forrás: <https://szures.nnk.gov.hu/lakossagi-informaciok/rolunk/az-nmk-nepegeszsegugyi-tevekenysege-3/174-komplex-nepegeszsegugyi-szuresek-osszefoglalo-az-efop-1-8-1-vekop-15-2016-00001-azonositoszamu-kiemelt-projektrol.html>
- Ortiz, R. R., Smith, A., & Coyne-Beasley, T. (2019). *A systematic literature review to examine the potential for social media to impact HPV vaccine uptake and awareness, knowledge, and attitudes about HPV and HPV vaccination*. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 15(7-8), 1465-1475. doi:<https://doi.org/10.1080/21645515.2019.1581543>
- Pakai, A., & Kivés, Z. (2013). *Kutatásról ápolóknak : 2. r., Mintavétel és adatgyűjtési módszerek az egészségtudományi kutatásokban*. *Nővér*, 26(3), 20-43.
- Schaaf, Z., & Járay, B. (2022). *A méhnyakszűrés és a HPV elleni vakcináció*. *Magyar Onkológia*, 66(4), 325-330. Letöltés dátuma: 2023. 05 20
- Stolcz, M., Boncz, I., Pakai, A., Endrei, D., Kivés, Z., Gyuró, M., . . . Vajda, R. (2022). *EPH149 Knowledge of Human Papillomavirus Among Women Aged between 25-65 YEARS in Hungary*. *Value in Health*, 25(7), S462. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jval.2022.04.900>
- Thompson, E. L., Preston, S. M., Francis, J. K., Rodriguez, S. A., Pruitt, S. L., Blackwell, J.-M., & Tiro, J. A. (2022). *Social Media Perceptions and Internet Verification Skills Associated With Human Papillomavirus Vaccine Decision-Making Among Parents of Children and Adolescents: Cross-sectional Survey*. *JMIR Pediatrics and Parenting*, 5(3), e38297. doi:10.2196/38297
- Tisza, T. (2020). *Új trendek és kihívások a szexuális úton terjedő fertőzések területén*. *Magyar Tudomány*, 181(3), 329-342. doi:10.1556/2065.181.2020.3.5
- World Health Organization. (2020). *Global strategy to accelerate the elimination of cervical cancer as a public health problem*. Letöltés dátuma: 2023. 02 27, forrás: *Cervical Cancer Elimination Initiative*: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240014107>
- World Health Organization. (2022. 02 22). Letöltés dátuma: 2023. 02 10, forrás: *Cervical cancer*: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cervical-cancer>